

VIDEREGÅENDE UDDANNELSE

Videregående uddannelsespolitik fastlægges i overensstemmelse med nærhedsprincippet af de enkelte EU-medlemsstater. EU udfylder derfor primært en støttende og koordinerende rolle. De vigtigste mål for Unionens indsats inden for videregående uddannelse er at fremme studerendes og uddannelsespersonalets mobilitet, fremme gensidig anerkendelse af eksamensbeviser og studieperioder og fremme samarbejdet mellem højere læreanstalter.

RETSGRUNDLAG

Uddannelse – og i denne sammenhæng også videregående uddannelse – blev formelt anerkendt som et område under EU's kompetence i Maastrichttraktaten fra 1992. Lissabontraktaten om ændring af traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF) ændrede ikke bestemmelserne om EU's rolle på uddannelsesområdet. Det fastsættes i traktatens afsnit XII, artikel 165, stk. 1: »Unionen bidrager til udviklingen af et højt uddannelsesniveau ved at fremme samarbejdet mellem medlemsstaterne og om nødvendigt **at støtte og** supplere disses indsats, med fuld respekt for medlemsstaternes ansvar for undervisningsindholdet og opbygningen af uddannelsessystemerne samt deres kulturelle og sproglige mangfoldighed.«; Det hedder videre i artikel 165, stk. 2, at »målene for EU's indsats er:

- at udvikle en europæisk dimension på uddannelsesområdet (...)
- at begunstige studerendes og læreres mobilitet, bl.a. ved at fremme den akademiske anerkendelse af eksamensbeviser og studieperioder
- at fremme samarbejde mellem uddannelsesinstitutionerne at fremme udvekslingen af oplysninger og erfaringer om spørgsmål, som er fælles for medlemsstaternes uddannelsessystemer;
- at tilskynde til udvikling af fjernundervisning (...).«

Dertil kommer, at Lissabontraktaten indførte en bestemmelse, der kan beskrives som en horisontal »social klausul«. Artikel 9 i TEUF lyder: »Ved fastlæggelsen og gennemførelsen af sine politikker og aktiviteter tager Unionen hensyn til de krav, der er knyttet til fremme af et højt beskæftigelsesniveau, sikring af passende social beskyttelse, bekæmpelse af social udstødelse samt et højt niveau for uddannelse, erhvervsuddannelse og beskyttelse af menneskers sundhed.«

Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder lyder: »Enhver har ret til uddannelse« (artikel 14).

MÅL

A. Det europæiske uddannelsesområde

Kommissionen skitserede i en [meddelelse](#) fra september 2020 et europæisk uddannelsesområde, der har til formål at forbedre de europæiske borgeres uddannelsesniveau og udvikle deres fornemmelse af tilhørsforhold til Den Europæiske

Union. Med hensyn til videregående uddannelse er hovedmålene for det europæiske uddannelsesområde:

- En forhøjelse i andelen af 30-34-årige med en videregående uddannelse til 50 % pr. 2030 (40,3 % i 2020)
- Skabe netværk af europæiske universiteter med retlig status og tildeling af EU-eksamensbeviser
- Styrkelse af Erasmus+, EU-programmet for uddannelse, ungdom og idræt i Europa, for at gøre det mere inklusivt
- Indførelse af »det europæiske studiekort« for at fremme mobilitet blandt studerende
- Automatisk gensidig anerkendelse af eksamensbeviser og læringsperioder mellem medlemsstaterne (på basis af Lissabonkonventionen om anerkendelse)

B. Bologna-processen

Ud over medlemsstaternes egne politiske initiativer støtter EU aktivt prioriteterne i Bologna-processen, som siden den blev i værksat i 1999 har bestået i et arbejde i retning af mere sammenlignelige, kompatible og sammenhængende systemer for videregående uddannelse i Europa og naboområder, hvilket kulminerede i oprettelsen af det europæiske område for videregående uddannelse (EHEA) med Budapest-Wien-erklæringen fra ministerkonferencen i marts 2010. Indtil videre er 49 lande medlemmer af EHEA.

C. Den nye EU-strategi for videregående uddannelse

I 2017 offentliggjorde Kommissionen en [ny EU-dagsorden for videregående uddannelse](#). Den fokuserer på fire prioriterede områder:

- at tilpasse færdigheder inden for videregående uddannelse til arbejdsmarkedets behov
- at gøre de videregående uddannelser tilgængelige for flere, mere inklusive og øge deres forbindelser med resten af samfundet
- at styrke innovationskapaciteten i de videregående uddannelser
- at øge de højere uddannelsers målrettethed og effektivitet.

RESULTATER

A. Erasmus+

Programmet [Erasmus+](#) har til formål at investere i uddannelse, ungdom og idræt i Europa gennem et enkelt finansieringsprogram. Erasmus+ samler sektorspecifikke og tværgående politikker, der tidligere er gennemført særskilt på områderne videregående uddannelse (Erasmus, Erasmus Mundus, Tempus, Jean Monnet), skoleuddannelse (Comenius), erhvervsuddannelse (Leonardo da Vinci), voksenuddannelse (Grundtvig) og ungdom (Aktive Unge). Desuden blev idræt medtaget for første gang i 2014. Programmet er bygget op omkring tre hovedaktioner inden for de forskellige målsektorer:

- Læringsmobilitet for enkeltpersoner

- Samarbejde mellem institutioner og udveksling af bedste praksis
- Støtte til politisk reform

Inden for Erasmus+'s overordnede struktur indtager videregående uddannelse en central rolle. I perioden 2021-2027 er mindst 34,6 % af Erasmus+ programmets samlede budget forbeholdt videregående uddannelser. Erasmus+ støtter ikke blot mobilitet for studerende og personale ved videregående uddannelser, men finansierer også de fælles masteruddannelser Erasmus Mundus og Erasmus+ lån til masteruddannelser.

I 2018 blev **initiativet "Europauniversiteter"** lanceret med støtte fra Erasmus+-programmet. Initiativet støtter **skabelsen af netværk** af videregående uddannelsesinstitutioner i forskellige medlemsstater med henblik på at **udvikle fællesstrategier, der gør det muligt for studerende at studere i flere EU-lande og tildele EU-eksamensbeviser**. Efter indkaldelsesrunden i 2023 blev der udvalgt i alt 50 europæiske universitetsalliancer, der omfatter 430 højere læreanstalter i alle medlemsstaterne og i otte lande uden for EU, som deltager i Erasmus+-programmet. Initiativet er godt på vej til at nå sit mål om at udvide antallet til 60 universitetsalliancer, med mere end 500 højere læreanstalter inden midten af 2024.

Den 22. oktober 2021 vedtog Kommissionen [nye rammer](#) for inklusionsforanstaltninger for programmerne Erasmus+ og Det Europæiske Solidaritetskorpset 2021-2027. Denne ramme har til formål at lette adgangen for personer med færre muligheder og fjerne de hindringer, der kan forhindre adgang. Det støtter udbydere af erhvervsuddannelse, der ønsker at tilrettelægge læringsmobilitetsaktiviteter med henblik på erhvervsuddannelse og kurser for lærende og personale. Samarbejde er også afgørende for den nye ramme og omfatter mindre partnerskaber, som udvider adgangen til programmet.

B. [Marie Skłodowska-Curie-aktiviteter](#)

Marie Skłodowska-Curie-aktiviteterne (MSCA) **støtter mobilitet og læring blandt forskere**. De er en del af EU's Horisont 2027-rammeprogram for forskning og innovation og er struktureret omkring fem underaktion. Hvad angår videregående uddannelse er MSCA blevet det vigtigste EU-program for ph.d.-uddannelse. De finansierer fælles ph.d.-uddannelse (underaktion »Doctoral Networks«) og fremmer tværnational, tværsektoriel og tværfaglig mobilitet gennem postdok-stipendier (underaktion »Postdoctoral Fellowships«) eller samfinansiering af andre regionale, nationale eller internationale programmer (underaktion »Cofund«). De letter også udstationering i udlandet af forskningspersonale eller administrativt og teknisk personale, der beskæftiger sig med forskning og innovation (underaktion »Staff Exchanges«). MSCA støtter endvidere [den europæiske forskernat](#), en række offentlige arrangementer der finder sted i hele Europa hvert år i september for at udbrede kendskabet til forskernes arbejde (underaktion omdøbt til »MSCA og borgerne«). Programmet tilstræber at fjerne reelle og indbildte barrierer mellem den akademiske verden og andre sektorer, navnlig virksomheder. Horisont Europa-programmet afsætter et budget på ca. 6.6 mia. EUR til MSCA.

C. Samarbejde inden for videregående uddannelse

Rådet vedtog i april 2022 sine [konklusioner](#) om en europæisk strategi for styrkelse af de videregående uddannelsesinstitutioner for Europas fremtid og en [henstilling](#) om brobygning med henblik på et effektivt europæisk samarbejde inden for de videregående uddannelser. Disse har til formål at hjælpe europæiske højere læreanstalter med at bidrage til at opbygge bæredygtige og modstandsdygtige økonomier og gøre Den Europæiske Union grønnere, mere inklusiv og mere digital; De søger også at udbygge det tværnationale samarbejde, udvide dets rækkevidde samt udvikle en ægte EU-dimension af videregående uddannelse baseret på fælles værdier.

D. Europæisk uddannelsesgrad

I marts 2024 vedtog Kommissionen en [pakke](#) med vidtgående forslag til den europæiske videregående uddannelsessektor med det formål ultimativt at indstifte en fælleseuropæisk uddannelsesgrad. Pakken indeholder en plan for en sådan ny og universelt anerkendt kvalifikation, der skal udspringe af et bredere og mere dybtgående tværnationalt samarbejde mellem højere læreanstalter – hvad der er et centralt element i det europæiske uddannelsesområde.

EUROPA-PARLAMENTETS ROLLE

Parlamentet har fået stigende indflydelse på udformning af EU-politik for videregående uddannelse.

A. Erasmus+

I sin [beslutning](#) af 14. september 2017 **anerkendte Parlamentet den yderst positive virkning af programmet Erasmus+**, navnlig med hensyn til at øge chancerne for integration på arbejdsmarkedet, men også for at fremme aktivt medborgerskab og følelsen af en europæisk identitet. Mindre end 5 % af europæerne er imidlertid i stand til at få gavn af Erasmus+, og Parlamentet understregede, at det nye program bør være mere åbent og tilgængeligt, og at det bør fokusere mere på uddannelse, livslang læring og ikkeformel og uformel læring. Parlamentet henledte også opmærksomheden på de vanskeligheder, der er forbundet med gennemførelsen af det europæiske meritoverførsels- og meritakkumuleringssystem (ECTS), hvilket udgør en hindring for mobiliteten, og opfordrede til, at der indføres et europæisk e-studiekort, der giver studerende mulighed for at tilgå services på europæisk plan.

Den 15. september 2020 blev der vedtaget en [beslutning](#) om at styrke miljødimensionen af bl.a. Erasmus+-programmet.

I maj 2021 vedtog Parlamentet og Rådet [forordning \(EU\) 2021/817](#) om oprettelse af Erasmus+-programmet for perioden 2021–2027. Med et budget på 26,6 mia. EUR (sammenlignet med 14,7 mia. EUR i den foregående periode) har den nye udgave af programmet til formål at sikre lige muligheder for alle borgere, herunder ved at øge dets rækkevidde til personer med handicap og personer fra dårligt stillede økonomiske baggrunde, personer med uddannelsesmæssige vanskeligheder og dem, der bor i landdistrikter og fjerntliggende områder. Erasmus+ støtter livslang læring for voksne lærende, så de administrative formaliteter digitaliseres og forenkles. Desuden

bidrager programmet til Unionens klimamål gennem foranstaltninger til reduktion af dets klimaaftryk.

I januar 2024 vedtog Parlamentet en [beslutning](#) om gennemførelsen af det nuværende Erasmus+-program 2021-2027 som led i midtvejsevalueringen af programmet. Parlamentet fremhævede, at Erasmus+ fortsat er et meget vellykket program, som det fremgår af det meget høje deltagelsesniveau. Det understregede også, at Erasmus+ fortsat skal fokusere på uddannelse af høj kvalitet med tiltag, der er lettilgængelige for borgerne på græsrodsniveau. Parlamentet udtrykte glæde over, at det nye initiativ om Europauniversiteter var blevet vellykket, og behandlede mulighederne for at gøre fremskridt med allianceerne.

B. Tilknytning til beskæftigelse

Parlamentet har altid interesseret sig for det videregående uddannelsesområde og dets forbindelse til beskæftigelsen. Efter Kommissionens [meddelelse](#) af 30. maj 2017 om en ny EU-dagsorden for videregående uddannelse vedtog Europa-Parlamentet den 12. juni 2018 en [beslutning](#) om modernisering af uddannelser i EU. Med hensyn til videregående uddannelse blev der i denne beslutning opfordret til, at der oprettes et europæisk uddannelsesområde, og medlemsstaterne opfordres til at investere mere i videregående uddannelse og at fostre samarbejde mellem videregående uddannelse, arbejdslivet, erhvervsliv, forskerkredse og samfundet som helhed.

C. Bologna-processen

Parlamentet har i lang tid udvist en interesse for konsolidering og udvikling af Bologna-processen. I en [beslutning](#) af 28. april 2015 om opfølgning på implementeringen af Bologna-processen blev det understreget, at Bologna-processen bidrager til at forbedre kvaliteten af uddannelsessystemerne, fremmer sammenligneligheden af videregående uddannelsesstrukturer ved at tilvejebringe kvalitetssikringssystemer i forbindelse med anerkendelse af eksamensbeviser og dermed øger europæiske videregående uddannelsers tiltrækningskraft.

I april 2018 vedtog Parlamentet endnu en [beslutning](#) om Bologna-processen. Heri blev fremhævet nødvendigheden af at forbedre den sociale dimension af uddannelse med konkrete muligheder, så mennesker med handicap og fra dårligt stillede miljøer kan komme ind på videregående uddannelser. Parlamentet slog til lyd for tilgængelige og retfærdige ordninger for tildeling af mobilitetstilskud og -stipendier. Endelig opfordrede det EU og medlemsstaterne til at øge deres uddannelsesbudgetter for at sikre, at de offentlige videregående uddannelser er gratis og tilgængelige for alle.

Se yderligere oplysninger om dette emne på Kultur- og Uddannelsesudvalgets [webstedet](#).

Lina Sasse / Kristiina Milt
03/2024